

УДК 316.346.2:305

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-2-33>**Ірина ЛОПАТИНСЬКА,***orcid.org/0000-0003-4957-9845*

кандидат педагогічних наук, доцентка,

завідувачка кафедри соціально-гуманітарних та загальноправових дисциплін

Криворізького навчально-наукового інституту

Донецького державного університету внутрішніх справ

(Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна) *irina.s.lopatinskaia@gmail.com***Єлизавета КУЧЕРГАН,***orcid.org/0000-0003-0284-4349*

кандидат педагогічних наук,

доцентка кафедри соціально-гуманітарних та загальноправових дисциплін

Криворізького навчально-наукового інституту

Донецького державного університету внутрішніх справ

(Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна) *kucherganchik979@gmail.com*

## ГЕНДЕРНО-РОЛЬОВІ ВЗАЄМОВІДНОСИНИ ВНУТРІШНІХ ТА ЗОВНІШНІХ УЗГОДЖЕНОСТЕЙ ЧОЛОВІКА І ЖІНКИ В СОЦІОКУЛЬТУРНО-ПРАВОВОМУ ПОЛІ

У статті розкрито гендерну ситуацію на сьогодні, яку можливо охарактеризувати, як ситуацію погіршення, розширюючи діапазон гендерних проблем. Ці проблеми пов'язані з соціально-історичними процесами деградації духовних, а також моральних цінностей сім'ї, де подружжя не знаходять спільної мови та не можуть узгодити свою поведінку відносно один одного, а тому просто розлучаються, нехтуючи своїми батьківськими обов'язками. Також у статті деталізовано відсутність відповідних умов, які б забезпечили збалансованість взаємовідносин і змінили навантаження на сферу існування в професійній діяльності, пов'язаних із труднощами не забезпеченого виховання дітей та нерівномірністю розподілу подружніх домашніх обов'язків.

Проаналізовано стан гендерних взаємовідносин, який провокує різні види побутових насильств у неблагополучних і навіть досить пристойних сім'ях. Розкриті проблеми, що виникають у сімейній сфері, які нерідко бумерангом виголошуються в сфері бізнесу, нерівності представництва на політичному підґрунті, діяльності в прийнятті кардинальних управлінських рішень, розподілу відповідних ресурсів, а також проблеми залучення до ринку праці, де неузгодженість взаємовідносин у правовому полі унеможливають або суттєво ускладнюють професійну самореалізацію, як чоловіків, так і жінок. Такі обставини змушують особистість йти на непрестижні, ризиковані роботи, що не вирішує проблеми індивідуальних особливостей за рівнем заробітної плати.

Обґрунтовані витоки в галузі науки та освіти, які обумовлюють відкриту та приховану дискримінацію, де відбуваються перекося працевлаштування та гендерні аспекти однобокості вирішення проблем у сфері культури, а також обставини нанесення психологічних та соціальних травм, а саме необлаштованим побутом, який вирішується неоплачуваною домашньою роботою, сексуальними домаганнями на робочому місці чи платою за працевлаштування і т. ін. Обумовлені взаємонеузгодженістю екологічних проблеми, а також проблеми охорони здоров'я. Вирішення гендерних проблем нечутливості у вікових категоріях різних формальних і неформальних груп. Розглянуті впливи культурної, субкультурної засміченості та вербальної, візуальної забрудненості інформаційного простору.

Також уточнено зміст у взаєморозумінні чоловіка і жінки, засобів масової інформації, які створюють культурно-інформаційний простір та простір Інтернет, у якому домінує реклама – всі ці засоби оперують гендерними установками та стереотипами, де своїм відношенням зневажають жінок і принижують чоловіків, намагаються створити перепони та труднощі індивідуальної соціалізації та групової ресоціалізації і окремої особистості; нав'язують та породжують багаточисленні комплекси, соціальні та психологічні проблеми, використовуючи низькі інстинкти (легкого успіху, упередженого насильства, негемонного сексу), культивування грубої фізичної сили, неприборканої агресії, надмірної краси, легкого незаробленого багатства, як самих найвищих життєвих цілей особистості. Переглянуто компоненти соціального, державного незабезпечення, неврахування гендерних особливостей жінок і чоловіків з особистими потребами.

Врахувавши вищезазначені проблеми, говорить про деструктивний характер гендерних взаємовідносин між громадянами, що склалися в сучасному українському суспільстві. Розглядаючи гендерні стосунки чоловіка та жінки, вибудована модель конструктивної поведінки з одного боку, де можливо говорити про негативні соціально-правові умови формування узгоджених, гармонійних гендерних взаємовідносин; з іншого боку, є свідченням уже гармонійних взаємодій, інституціалізованих, сформованих у правовому полі ззовні, закріплених зсередини, а також широко відтворюваних в повсякденному житті співіснування жінок і чоловіків.

**Ключові слова:** гендерний стереотип, гендерно-рольові взаємовідносини, статево-рольова поведінка, гендер на поведінка в сім'ї.

**Iryna LOPATYNSKA,**

*orcid.org/0000-0003-4957-9845*

*PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor;*

*Head of the Department of Social Humanities and Legal Disciplines*

*Kryvyi Rih Educational and Scientific Institute of Donetsk State University of Internal Affairs*

*(Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region, Ukraine) irina.s.lopatinskaia@gmail.com*

**Elizaveta KUCHERHAN,**

*orcid.org/0000-0003-0284-4349*

*PhD in Pedagogical Sciences,*

*Associate professor at the Department of Social Humanities and Legal Disciplines*

*Kryvyi Rih Educational and Scientific Institute of Donetsk State University of Internal Affairs*

*(Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region, Ukraine) kucherganchik979@gmail.com*

## **GENDER ROLE RELATIONSHIPS INTERNAL AND EXTERNAL COMPLIANCES MEN AND WOMEN IN THE SOCIO-CULTURAL AND LEGAL FIELD**

*The article reveals the gender situation today, which can be characterized as a worsening situation, expanding the range of gender problems. These problems are related to the socio-historical processes of degradation of the spiritual and moral values of the family, where the spouses do not find a common language and cannot agree on their behavior towards each other, and therefore simply separate, neglecting their parental duties. The article also details the lack of appropriate conditions that would ensure the balance of relationships and reduce the burden on the sphere of existence in professional activities, associated with the difficulties of not providing for the upbringing of children and the uneven distribution of marital household duties.*

*The state of gender relations, which provokes various types of domestic violence in dysfunctional and even quite decent families, is analyzed. Revealed problems arising in the family sphere, which often boomerang in the business sphere, inequality of representation on a political basis, activities in making cardinal management decisions, distribution of relevant resources, as well as problems of involvement in the labor market, where the inconsistency of relationships in the legal field make it impossible or significantly complicate the professional self-realization of both men and women. Such circumstances force a person to go to non-prestigious, risky jobs, which does not solve the problem of individual characteristics in terms of salary.*

*Reasonable origins in the field of science and education, which cause open and hidden discrimination, where there are distortions of employment and gender aspects of solving problems from one side in the field of culture, as well as circumstances of inflicting psychological and social injuries, namely, an unorganized life, which is solved by unpaid housework, sexual harassment at the workplace or payment for employment, etc. Ecological problems, as well as health care problems, are caused by mutual inconsistency. Addressing gender insensitivity problems in age categories of different formal and informal groups. The effects of cultural, subcultural clutter and verbal, visual pollution of the information space are considered.*

*The content of the mutual understanding between men and women, mass media that create a cultural and informational space, as well as the Internet space dominated by advertising – all these media operate with gender attitudes and stereotypes, where they disparage women and humiliate men, try to create obstacles and the difficulties of individual socialization and group resocialization, as well as of an individual, impose and give rise to numerous complexes, social and psychological problems, using low instincts (easy success, prejudiced violence, unharmonious sex), cultivation of brute physical strength, unbridled aggression, superhuman beauty, easy unearned wealth, as the highest life goals of an individual. Revised components of social and state deprivation, neglect of gender characteristics of women and men with personal needs.*

*Taking into account the above-mentioned problems, they speak of the destructive nature of gender relations between citizens that have developed in modern Ukrainian society. Considering the gender relations of men and women, a model of constructive behavior is built on the one hand, where it is possible to talk about negative social and legal conditions for the formation of agreed, harmonious gender relations; on the other hand, it is evidence of already harmonious interactions, institutionalized, formed in the legal field from the outside, fixed from the inside, as well as the ratio of women and men widely reproduced in everyday life.*

**Key words:** *gender stereotype, gender-role relationships, gender-role behavior, gender behavior in the family.*

**Постановка проблеми.** Актуальність проблеми дослідження зумовлена історичним перебігом політично-економічних та соціально-правових подій у відповідних галузях життєдіяльності людини, які впливають на зміст та форми протікання соціальних процесів зумовлюють їх інтенсивність і динаміку, а також визначають

правове поле загального функціонування суспільства України, його подальшого розвитку. Таким чином, у побутовій сфері сімейних взаємовідносин, у економічній, соціальній, політичній, духовній, моральній, культурній, інформаційній галузях діяльності соціуму змінюються людські моделі поведінки, адже розвиваючись суспільство

змінює свій образ, уявлення про себе, зокрема змінюються особисті статуси та ролі в зв'язку з тим, що відповідно змінюється і правове поле. Тому зрозуміло, що змінюються моделі поведінки жінок та чоловіків, що відображається у погодженні та закріпленні гендерних взаємовідносин.

**Аналіз досліджень.** Стосунки між чоловіком і жінкою завжди привертала увагу психологів, соціологів, істориків. Поява гендерної теорії надала можливість розглядати людину, суспільство, культуру в світлі конструювання взаємовідносин, як статевих відмінностей. З погляду соціокультурного конструювання гендерні відносини розглядали Р. Айслер, Дж. Батлер, П. Бергер, Д. Зіммерман, М. Кімел, Р. Коннел, Т. Лукман, К. Уест; Т. Бурейчак, І. Головашенко, О. Вороніна, О. Здравомислова, Т. Кліменкова, І. Кон, Н. Лавриненко, Л. Малес, Т. Марценюк, С. Оксамитна, М. Скорик, О. Шабурова, С. Хрисанова, О. Ярьська-Смірнова та ін.

Психологічні особливості конструкцій гендерних відносин вивчали Х. Гарфінкаль, Е. Гофман, Ш. Берн; Т. Бендас, Т. Говорун, П. Горностай, О. Кікінежді, І. Кльоцина, І. Кон та ін.

У інформаційному просторі гендерні співвідношення вивчали А. Альчук, Ж. Бодрійяр, Т. Бурейчак, Л. Ван, І. Грошев, М. Маклюен, О. Кісь, М. Скорик, В. Суковата А. Усманова та ін.

На сьогодні актуальними залишаються питання, які визначають місце знаходження гендерних відносин у системі суспільних та політичних відносин, у системі правового поля, у системі виробництва, у системі освіти та медицини. Шляхи формування гендерних відносин в усіх вище перелічених сферах, їх роль у вирішенні гендерних проблем. Взаємовпливи та взаємозумовленість гендерних відносин виховання, гендерної культури особистості. Шляхи конструктивних впливів на формування гендерних відносин, зокрема засобами інформаційно-комунікаційної культури.

**Мета статті:** виявити вірогідність можливих гендерних впливів на психолого-соціальні стани внутрішньої та зовнішньої рівноваги в індивідуальній діяльності форм поведінки особистості.

**Виклад основного матеріалу.** Рольова узгодженість й ідентифікація відбувається з дитиною від народження, адже прийшовши у цей світ особа потрапляє в певне соціальне оточення, яке має свої закони та статево-рольові установки відповідної поведінки, які за допомогою механізмів виховання нав'язуються батьками, родинним оточенням, громадою, де визначається, що присутне дівчинці, а що повинен робити і як себе поводити хлопчик.

За відповідними установками представники певної статі починають усвідомлювати себе як комплекс ознак, що являють собою одне ціле, які проявляються в умінні одягатись, мати відповідний характер, форми поведінки та суттєві відмінності за статевими ознаками. З фізіологічних відмінностей проєктуються моделі чоловічої та жіночої ролі, що відповідають запитам суспільних потреб і свідомості. Багато стереотипів не тільки впливають на суб'єктивні налаштування, побудову світоглядної системи, поглядів і позицій, на основі норм статево-рольової поведінки, що постають відповідним соціальним очікуванням, а відіграють велику активну роль у формуванні індивідуально-соціальних дій, що формують стратегії стосунків і визначають ступінь порозуміння у відношенні до відповідних дій чоловіка та жінки (Уварова, 2018: 186).

Якщо поведінка чоловіка або жінки не відповідає загальноприйнятим нормам, то суспільство використовуючи правове поле, вдається до тиску на особистість, на її свідомість, яка відхилилась від прийнятної поведінки та використовує проти неї загальноприйняті прийоми. Іноді санкції, які приймає суспільство є досить болючими та досить жорсткими, так слід сказати, що в архаїчних суспільствах за відповідні порушення традиційних норм статево-гендерної ідентичності та інших форм ненормованої поведінки, покарання завершувалось вигнанням із суспільства, або засуджували на відповідні строки, що тільки посилювало відхилення від норми, які вже існували. Однак на сьогодні, подібні покарання мають більш психологічний, ніж соціальний характер, а саме: самоосуд, переживання, тривога та напруження, де особистість випадає з загального кола взаємовідношень і різко відрізняється від інших, відчуваючи при тому сором, конфліктні переживання, неузгодженості. Уникаючи відповідних неприємних переживань, представник відповідної статі, намагається задовольнити свої моральні потреби та очікування в суспільстві, прагнучи тим чи іншим способом віднайти адекватні форми гендерно-рольової поведінки.

Процеси соціалізації для чоловіків і жінок мають різні стереотипи гендерно-рольових узгодженостей. Гендерна типізація поведінки пов'язана із стандартами, народними традиціями, культурою виховання та гетеро-сексуальною поведінкою оточуючих. Історично в народних традиціях чоловік повсякденно мав безпосередню владу над господарством, він налаштував домашні справи не відокремлюючи себе від роботи яку виконував. Поступове підвищення



уваги до близькості між дорослими, батьками та дітьми пом'якшувало емоційне взаєморозуміння між дітьми та дорослими. Контроль жінки за життєвими ситуаціями посилювався і зростав, ведучою домінуючою у сімейному становленні та вихованні дітей стає материна роль. Відбувається формування безперечного образу, материнства, яке асоціюється із жіночністю. Тому для жінки, за народними традиціями та патріархальними стереотипами, переважна орієнтація на домашній побут, сімейні взаємовідносини та сімейні цінності. Відповідно для чоловіка основним стереотипом є робота, яка в наш час знаходиться за межами сім'ї відповідно, а відтак його діяльність носить більш суспільний характер і професійну активність, особливе значення набуває службовий успіх (Ільків, 2013: 186).

Таким чином, успішність чоловіка виходить на перше місце, його самореалізація повністю пов'язується з його кар'єрним ростом, соціальним статусом, особистим матеріальним прибутком і фінансовими можливостями. У зв'язку з цим, існує повір'я, що для жінки сім'я – це її робота, адже жінка, яка вдало вийшла заміж може реалізуватись у суспільстві народивши та виховавши сина, тому для неї важливою умовою самореалізації вважається вчасний, успішний і щасливий шлюб. Жінка, яка з часом своїх літ не створила сім'ї, сприймається «старою дівою» та близьке оточення розпочинає їй співчувати, а інші вважають її невдахою.

Відносно одруження чоловіка, суспільство відноситься з легкістю, його дії ніхто не засуджує, а навіть підтримують, для нього в цьому плані не існує прізвиська, як говорить Іммануїл Кант – «Той, хто жениться – вчиняє добре. Той, хто не жениться – вчиняє мудро». Хоча слід зазначити, що чоловік який не одружився, не побував у шлюбі остається інфантильним і ніякої мудрості не виражає, а продовжує мислити паралельно від життя, тоді як жінка такими вадами не страждає, завжди мислить відповідно ситуації раціонально. Тому можливо припустити, що Кант мав на увазі, ті рольові навантаження, які передбачають сімейні взаємовідносини чоловіка та жінки, той дискомфорт і негаразди, які несе шлюб, але ж саме вони, роблять чоловіка – чоловіком.

Зазначенні стереотипи гендерних взаємовідносин безпосередньо впливають на дитячу свідомість, яка являє собою чистий лист і тільки починає свій шлях у суспільному житті. Так, наприклад, суспільна думка нав'язує комплекс неповноцінності дівчаткам, які часто ростуть у переконанні в тому, що вони не можуть собі дозво-

лити професійну реалізацію та кар'єрне зростання, як чоловік; що вони не є дуже цінними працівниками у відповідній професійній діяльності та сфері управління, що впливає на їх самооцінку та знаходить відображення в неадекватній вивірєній поведінці. Така постановка питання підтверджує той факт, що серед жінок мало справжніх лідерів, а особливо в соціальній сфері (Уварова, Дайнеко, 2019: 86).

Розглядаючи цю проблему, необхідно також врахувати неузгодженість соціальних, а також розбалансованість економічних умов, що закріплюють такі викривлення взаємовідносин чоловіків, жінок та суспільства в цілому. В дійсності стає зрозумілим, що існує серйозна вікова, соціальна та психологічна проблема виховання і самовиховання в системі сім'ї та освіти де дівчинка, починаючи з дитинства, не може прийти до реально збалансованих успіхів самореалізації її, як особистості. Ці проблеми накопичуються, розвиваються у негативному плані, викликали появу різних феміністичних рухів, які своїми формами покликані вирішувати дані проблеми та допомагати жінкам, їх усвідомлювати і знаходити підтримку.

Гендерний розвиток хлопчиків також має ряд вікових особливостей, проблем і негараздів. Так, у оточенні однолітків, хлопчик починає виборювати своє місце під сонцем орієнтуючись на статусні позиції зайняті ним. Якщо дівчинка орієнтується в процесах соціалізації на дітей і майбутнє покоління, то в хлопчиків на першому місці стоїть проблема самореалізації, здобуття лідерства та соціального статусу. Тому для дівчинки прагнення до соціального статусу не є обов'язковим, це її взагалі не повинно хвилювати та мати для неї особливих цінностей, а хлопчику людський загаль нав'язує за допомогою заохочування та виховних прийомів вважати, що лідерські якості є цінністю його життя. Чоловік, який не реалізовує себе в побуті як лідер, вважається малокомпетентним у професійній діяльності, також некомпетентним в приватних особливостях життя, ніж чоловік з високим соціальним статусом. Це змушує чоловіків проявляти соціальну активність у сфері побудови суспільства, яке починає мати більш чоловічий вигляд на користь побудови та сходження щаблями влади. Для хлопчика статусне прагнення самореалізації відповідає взірцем маскулінності, а дівчинка мислить себе стандартами фемінінності – жіночості, які потребує для загального розвитку цивілізація взагалі та суспільство зокрема (Фулей, 2016: 54).

Таким чином, узагальнюючи вищевикладені поняття взаєморозвитку та взаємоузгодженості

гендер можливо визначити, як складне багатогранне поняття зумовлене фундаментально біологічними якостями, що трактується як соціальне та соціокультурне явище, яке існує в правовому полі та характеризується багатьма рольовими відмінностями, численними варіантами узгодженої і неузгодженої поведінки, яка супроводжується емоційними рисами у відповідних межах чоловічого та жіночого початків.

Взаємовідносини цих початків являються головними із базових принципів виміру побудови соціальної структури соціуму, яка організує соціосистему. Постійне відтворення гендерної свідомості шляхом вирощування та виховання індивідів багатьох гендерних особливостей, які згодом уособлюються в явні відмінності, що складають проблему взаєморозуміння та являють собою прогрес соціального розвитку суспільства, де менша частина залежить від природних біологічних якостей, а більша частина залежить від соціалізації відмінностей між чоловіком і жінкою.

Гендер, як соціально обумовлений феномен вбирає в себе досить багату палітру компонентів, які за своїми ознаками можна розподілити за наступними складовими: 1) Компоненти соціального інституту гендерного визначення; 2) Компоненти індивідуального гендерного статусу.

1) *Компоненти соціального інституту гендерного визначення вбирають у себе:* а) гендерні відносини, які визначають статуси, що пов'язані з суспільством, соціально-статевими ролями та нормами; б) гендерні відносини, що визначають розподіл праці, яка має розмежування на домашню та суспільну, виконується різними статусно обумовленими членами суспільства; в) гендерні відносини, що визначають родинне підпорядкування в сімейній ієрархії; г) гендерні відносини, що визначають статеві дії за відповідним сценарієм, який задовольняє норми сексуальних бажань у відповідності до гендерного статусу; д) гендерні відносини, що визначають особисті якості, які обумовлюють певні почуття та форми поведінки; ж) гендерні відносини, що визначають ідеологію за якою визначається статус; з) гендерні відносини, як такі, що визначають імідж, образ дії, а також поведінку, яка визначається в символічних формах.

2) *Компоненти індивідуального гендерного статусу вбирають у себе:* а) гендерні взаємовідносини, які обіймають біологічну внутрішню і зовнішню узгодженість статі, така узгодженість поведінки індивіда обумовлена наявністю відповідних генів та алелів, які утворюються та визначаються з моменту народження дитини; б) гендерні

взаємовідносини, які обіймають ідентичність індивіда і особисту узгодженість свого мислення та осмислення приналежності до своєї статі; в) гендерні взаємовідносини, які обіймають репродуктивний статус і індивідуальне відношення до шлюбу; г) гендерні взаємовідносини, які обіймають сексуальні орієнтації прагнення до сексуального задоволення, контактів, почуттів і бажань, їх практичне втілення та ідентифікація з ними; д) гендерні взаємовідносини, які обіймають особистість, яка використовує інтернаціональні моделі поведінки взаємовідношень і взаємопочуттів, що зміцнюють статуси материнства та батьківства; е) гендерні взаємовідносини, які обіймають процеси виробництва гендера, що передбачає відповідні забарвлення цих стосунків, статевою поведінкою, відповідно певного статусного соціального бажання; ж) гендерні взаємовідносини, які обіймають відповідну презентацію через зовнішній вигляд.

Визначена сукупність гендерних компонентів, як таких, аналіз відповідних умов соціалізації людини складає відповідні підстави розглядати особистість, як потенційного носія гендерних норм, які вона набуває в суспільному житті за допомогою виховання та спілкування. Саме присутність у соціальному середовищі формує світоглядну систему взаємовідношень і саму свідомість людини, яка в майбутньому визначає стиль її поведінки, взаємовідносини з суспільством з урахування відповідних норм життєдіяльності.

Традиційні норми суспільства, їх відповідна сукупність надає кожній статі інформацію в узагальненому вигляді про відповідні психологічні та соціальні властивості, які визначають гендерні ролі особистості. Це визначенні аспекти жіночого та чоловічого початків, які причиняються різними чинниками, як біологічного, так і соціального порядку. Гендерний тип, як алгоритм виживання особистості є важливою інтегрованою складовою ряду соціальних норм і нормативів, які кожний індивід сам визначає для себе у відповідності своїх уявлень і фантазій, з яких потім формує відповідно конкретні набори якостей і моделей своєї поведінки орієнтуючись на загальноприйняті моделі, що сповідують і дотримуються більшість людей, чітко вирізняючи позитивні та негативні сторони поведінки кожної статі (Уварова, 2018: 67).

Зрозуміло, що очевидними причинами втрачання гендерних канонів, яких дотримується індивід, є відповідний нормативний тиск, та інформаційний пресинг найближчого оточення. Нормативний тиск суспільства складає механізм адаптації особи до освоєння, привласнення та

осмислення гендерних ролей. Негативні реакції на сімейні ігри особистих дітей, які за характером не відповідають статі. Інформаційний пресинг розширює знання та особисті уявлення про себе, свої можливості в цьому світі, орієнтує на підбір інформації та використання її з тієї чи іншої позиції під час вирішення тих чи інших важливих питань соціального значення. Свою поведінку особа вважає позитивною в гендерному відношенні тільки тоді, коли досягнуто взаєморозуміння всіх членів референтної групи, так як таке положення становить суть змісту спілкування соціальної верифікації.

Якщо особистість просто підкоряється всім відповідним нормам і певним ситуаціям, які складаються протягом життя, то вона має можливість економити час для мислення, вольові ресурси та час, який вимагає швидкої орієнтації у ситуації соціально очікуваної поведінки. Так відбувається з поведінкою за сімейними гендерними нормами, де більшість людей сприймають ситуацію такою як вона є, без особистої критики, поза сумнівом, не усвідомлюючи до кінця гендерні ролі, але виконуючи їх автоматично.

Сьогодні нікого не здивуєш патріархальною традиційною сім'єю, яка має західні культурні традиції, хоча останнім часом вона все більше перетворюється і стає патріархально-матріархальною, тому що соціальний статус обох полів урівноважується, чоловік та жінка стають все більш рівними, соціальний статус жінки зростає. Сучасні обставини не вимагають від чоловіків особливої мужності, завдяки створеним благам цивілізації. За народними прикметами хлопчик, схожий на матір, повинен бути щасливим і дівчинка, яка схожа на батька, також повинна бути щасливою. Отже, керуючись цією приказкою ми бачимо, що вже народна спрямованість загального порядку в традиціях урівноважує статеві ознаки і не орієнтується на суто чоловічі та суто жіночі якості.

У свою чергу психологи стверджують, що суто чоловічі та жіночі якості не протистоять одне одному: мужність і жіночість, це не альтернатива, а доповнення, тому сьогодні бажано бути андрогінним або андрогенною, розвивати кращі якості універсальності. Основоположник гуманістичної психології А. Маслоу акцентував увагу на психологічних моментах здоров'я внутрішній самоузгодженості, яка пов'язана з моментами рівноваги здатністю людини, як особистості до внутрішньої самокомунікації між чоловічими та жіночими початками, пошуку висхідних складових, які повинні привести до внутрішнього спокою та узгодженого зовнішнього порядку конструктивної

поведінки і раціональних вчинків самореалізації. Душевне здоров'я, як підкреслюють психологи, не повинно зациклюватися на наявності гендера, андрогінія досить позитивно впливає на духовний стан людини, оскільки психологічне звільнення від гендера має впливати на ситуативні вчинки, така особистість здатна зосереджуватися на інтересах інших, залежно від розвитку ситуації: сумлінне виконання батьківських обов'язків, професійну гордість за мужність, мотивацію у досягненні мети і т.п. Слід також відзначити, що в сімейних стосунках взаєморозуміння та задоволення шлюбом у андрогіннів набагато вище в порівнянні з сім'ями, в яких один із партнерів сімейних взаємовідносин статево типізований.

Модель узгодженості взаємовідносин в поведінці можна скласти за такими компонентами гендерних норм і впливів підпорядкування соціалізації.

Поведінка підпорядкування гендерним нормам виявляє п'ять основних типів взаємовідношень, які мають такі ознаки: а) *поступливість* – при взаємодії людина орієнтується на соціальні норми та рольові моделі, але повністю їх не сприймає, хоча продовжує себе поводити відповідно до норм щоб уникнути відповідного покарання та утримати добрі стосунки або досягти соціального схвалення; б) *схвалення* – при взаємодії присутня гармонія повної узгодженості підпорядкування соціальним нормам та рольовим моделям, інтернаціоналізація, їх повного прийняття; в) *ідентифікація* – при взаємодії внутрішнє «Я» повторює зовнішні рольові моделі, коли моделі індивіда відповідають зовнішнім нормам по ситуації; г) *непідкорення* – при взаємодії соціальні норми відкидаються не залежно від рольових моделей соціальної поведінки; д) *андрогінія* – при взаємодії у поведінці індивіда присутні рольові моделі тієї та протилежної статі (схема 1).

Таким чином, кожна людина підпорядкована певному типу гендерних норм, вона має можливість, за даною моделлю, скласти свій прототип. Діагностувати та моделювати свою систему підпорядкування. Аналізувати співвідношення рівнів культури, порівнюючи їх з рівнями соціальної культури, рівнем розвитку цивілізаційної культури суспільства в якому особистість формується. Потрібно пам'ятати, що підпорядкування особистості гендерним нормам є індивідуальним процесом і залежить від рівня розвитку особистості, стилю виховання та родинного устрою.

**Висновки.** Отже, ми можемо констатувати, що стосунки чоловіка та жінки багатозначні та динамічно розвиваються, а тому не можуть

Схема 1. Схема підпорядкування гендерним нормам

ПОСТУПЛИВІСТЬ – при взаємодії людина орієнтується на соціальні норми та рольові моделі, але повністю їх не сприймає.		СХВАЛЕННЯ – при взаємодії присутня гармонія повної узгодженості підпорядкування соціальним нормам та рольовим моделям.
НЕПІДКОРЕННЯ – при взаємодії соціальні норми відкидаються незалежно від рольових моделей соціальної поведінки.	АНДРОГІНІЯ – при взаємодії в поведінці індивіда присутні рольові моделі тієї та протилежної статі.	ІДЕНТИФІКАЦІЯ – при взаємодії внутрішнє «Я» повторює зовнішні моделі.

залежати від однозначних індивідуальних та соціальних нормативних установок, змінюючись кожної хвилини, в залежності від обставин, тобто соціального середовища, яке склалося і змінюється протягом відповідного часу. Розроблена модель поведінкових взаємовідношень, на

основі сприйняття відповідних гендерних норм, дає практичне вирішення конфліктних ситуацій на основі гендерних розбіжностей. Надає можливість, у відповідності до вікового розвитку, збалансувати рольову поведінку чоловіка та жінки, долаючи численні гендерні стереотипи.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ільків А. В. Толерантне спілкування – один із засобів ефективного впливу на особистість : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2013. 160 с.
2. Жінки. Мир. Безпека: Інформаційно-навчальний посібник з гендерних аспектів конфліктів для фахівців соціальної сфери : колектив авторів. К. : 2017. 172 с.
3. Жук Т. В. Гендерні стереотипи в радіопрограмах : на матеріалі контенту радіостанції «Громадське радіо». К. : 58 с.
4. Уварова О. О. Права жінок та гендерна рівність: навч. посіб. К. : 2018. 204 с.
5. Уварова О. О., Дайнеко К. К. Захист прав жінок : юридичні інструменти забезпечення гендерної рівності в Україні : навч. посіб. Харків : 2019. 116 с
6. Фулей Т. І. Гендерна рівність при здійсненні правосуддя. Вид. 2-ге, випр. К. : ВАІТЕ, 2016. 180 с.

#### REFERENCES

1. Il'kiv A. V. Tolerantne spilkuvannya – odyń iz zasobiv efektyvnoho vplyvu na osobystist' [ Ilkiv A. V. Tolerant communication is one of the means of effective influence on personality] education. manual Lviv : LvDUVS, 2013. 160 p. [in Ukrainian].
2. Bezpeka: Informatsiyno-navchal'nyy posibnyk z hendernykh aspektiv konfliktiv dlya fakhivtsiv sotsial'noyi sfery [Women. Peace. Security: Informational and educational guide on gender aspects of conflicts for specialists in the social sphere: a collective of authors.] K.: 2017. 172 p. [in Ukrainian].
3. Zhuk T. V. Henderni stereotypy v radioprogramakh : na materiali kontentu radiostantsiyi «Hromads'ke radio» [Gender stereotypes in radio programs: based on the content of the «Public Radio» radio station.] K.: 58 p. [in Ukrainian].
4. Uvarova O. O. Prava zhinok ta henderna rivnist': navch. posib. [Women's rights and gender equality: education. Manual] K. : 2018. 204 p. [in Ukrainian].
5. Uvarova O. O., Daineko K. K. Zakhyst prav zhinok : yurydychni instrumenty zabezpechennya hendernoyi rivnosti v Ukrayini : [Protection of women's rights: legal instruments for ensuring gender equality in Ukraine: academic. Manual] Kharkiv : 2019. 116 p. [in Ukrainian].
6. Fuley T. I. Henderna rivnist' pry zdiysnenni pravosuddya. [Gender equality in the administration of justice.] View. 2nd, ex. K. : VAITE, 2016. 180 p. [in Ukrainian].